

ואולי הקדמה

דר' סלינה משיח

"החתך החד שמפריד בין ילדים ומבוגרים הוא חתך

שיצר העולם המודרני וספק אם הוא נכון."

אהרן אפלפלד

חוברת 138 של **ספרות ילדים ונוער** עומדת בסימן הדברים שנשא הסופר אהרן אפלפלד, מבחירי הסופרים בישראל, לרגל צאת ספרו, **ילדה שלא מן העולם הזה**, לאור. דבריו, המופיעים במלואם בחוברת זו, מזכירים ימים אחרים, בהם נהגו הסופרים הכותבים למבוגרים וגם לילדים, להביע דעה בשאלות הנוגעות לספרות הפונה לילדים ולבני הנוער: לנסות להשפיע על טעמים של הקוראים הצעירים, על נורמות הכתיבה הרצויות ואף לעצב, כפי שעשתה יותר מכול לאה גולדברג, קוים לפואטיקה של סוגה מיוחדת זו. אל מול שתיקת הסופרים בימינו, בולטת העמדה החתרנית בצניעותה, אף כי כה מתבקשת ומובנית מעליה, של אפלפלד, המשתומם על החתך הבוצע את עולמם המשותף של ילדים ומבוגרים. ביטוי הספרותי של הבידול הפוליטי בין "עולם הילד" ו"עולם המבוגר", בטקסטים "סנטימנטליים, ממותקים, דידיקטיים להכעיס, מתחנפים", חשוכי "אמת חיים" ונטולי טעם המופלא. לנוכח ספרות אסקפיסטית, סחירה ומכירה, המגוננת על הקוראים מפני צביטות החיים, הוא מציע את פרימת המוך באמצעות מגע בסבל ובכאב, אשר יש ובשפתם מלחך הנשגב.

מתוך נקודת תצפית זו יש לקרוא את המאמר החשוב של הדר' שי רודין, "דמות הערבי בספרות הישראלית לילדים ולנוער: 1985-2015". רודין עוסק בנושא מכאיב, אקטואלי ופוליטי וכמו מבקש לקדם, בלשונו של המשורר נתן אלתרמן, את התפיסה המפצירה: " ... אֶל תִּשְׁרִי לִי אֵם, עַל נִיסִים וְקִסְמִים...// כִּי אֵינִי רוֹצֵה סִיפּוּרֵי שְׁלֵגִיה / וְאֵינִי רוֹצֵה עַל־בִּפְּנֵה. ...// וּבִמְקוֹם יַעֲר־עַד / וְכִפְּהָ אֲדוּמָה / אוֹ סִיחַ מְעוּפֹף שְׁאֵינְנוּ, / הָהָ, סִפְרֵי אֲגָדוֹת שֶׁל חֵיּוֹךְ וְדַמְעָה... " ("אלף לילה ולילה", **הטור השביעי/3**). דמות הערבי בספרות הילדים והנוער ממקדת את השיח בסכסוך היהודי-פלסטיני, תוך שהיא מבטלת את הבידול החד עליו מצביע אפלפלד, בין ילדים ומבוגרים, ורואה בראשונים לא רק מי שנוטלים, מבלי שרצו בכך, חלק פעיל בעולמם המסוכסך של המבוגרים, אלא מי שהם כשירים להביע דעה המנוגדת לזו של הממסד ההגמוני ולשמש מופת למבוגרים.

בין מסקנותיו החדשניות של רודין: ספרות הילדים והנוער שנכתבה לאחר 1985, ובמרכזה דמות הערבי כ"אחר", איננה מתעלמת, אף לא מתכחשת לנרטיב הפלסטיני. היא חושפת את הקוראים למורכבות הסכסוך היהודי-ערבי, יוצאת כנגד הדמוניזציה של הערבי ומקדמת מסרים של דו-קיום, מתוך אמונה שאת הסכסוך האלים יש לפתור באמצעות דיאלוג והכרת בן הארץ ה"אחר". בתוך

כך, הוא מצביע על תפקידה האוונגארדי של ספרות הילדים והנוער, הנכונה להביע מחאה ולחתור תחת עמדתו של הממסד המיוצג, בין השאר, בידי משרד החינוך והוצאות הספרים, הרואים בפוליטי תחום היאה למבוגרים בלבד, ולא לילדים עטויים בפלומת מוך עולמם הנבדל: כמו לא היו הילדים ובני הנוער שותפים, שלא בטובתם, לצד המבוגרים, בסכסוך הדמים, בהיותם קורבנותיו ולעיתים גם מקרבניו.

ועוד בחוברת: עלים מחקריים, פדגוגיים, ביקורתיים ואישיים-חוויתיים, העוסקים במגוון נושאים, בתוכם השוואה בין "הנזל וגרטל" ובין "משחקי הרעב", שכתבה הדר' גליה שנברג, מחקר משווה של ערכים בספרות ילדים בזרמים השונים של החינוך הדתי, שחיברה הדר' אתי רוזנטל, פרשנות ומפתחות להוראת השיר 'המסע לארץ ישראל' של חיים אידיסיס, מאת הדר' סמדר פלק-פרץ, רשמי כתיבה, ניצני כתיבה ויצירה בהם משתפות אותנו הסופרות עדינה בר-אל, פנינה אריאל, והמשוררת והסופרת שלומית כהן-אסיף, ששיריה זכו ל"שדרה מחורזת", המתוארת במדור "סיפור תערוכה".

וכדרכנו

בכל עת,

ומעט לעת,

קריאה משובבת

תשובה שואלת,

שלכם,

סלינה משיח